

правильна музика, правильний секс, правильна релігія і все таке) і, звісно ж, абсолютизація традиційних моральних норм, обґрунтування яких часто подається «раціоналізовано» як деяка «істинна» система пізнаних об'єктивних принципів.

5. Попри те, що ксенофобія є основою культури і моралі, однак в сучасному житті ця установка в мішаних спільнотах веде до фрагментації та прихованої сегрегації, які посилюють соціальну напругу й знижують ефективну інтеграцію. Однак стратегія компенсації ксенофобії часто обирається так, що заходи зниження ксенофобії ведуть до втрати соціального та людського капіталу.

Карпець Л. А.

lubo.karpets@gmail.com

доктор філософських наук, кандидат філологічних наук
професор, завідувач кафедри української та іноземних мов

Харківської державної академії фізичної культури

м. Харків, Україна

НОВІ РЕАЛІЇ МОВИ У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Успіх людини у різних галузях діяльності залежить від здатності швидко адаптуватися до різних соціокультурних умов і нових реалій мови. Сучасна людина постає як носій своєї національної культури, адаптований до міжкультурного середовища. Актуалізується питання про значення та функції мови в умовах інформаційно-комунікативної культури. До того ж мову слід розуміти не лише в інструментальному ключі, але і як особливий світ, у якому опиняється людина. Опанування понад однієї мови означає і оволодіння світами, сповненими етнічної та культурної специфіки. Питання мовної та культурної адаптації у складних соціальних умовах в часи війни і значної кількості біженців змушує звернутися до проблеми співвідношення мови, особистості та культури. Успішна адаптація – це мета нової системи освіти та виховання особистості. Такий зміст освіти визначається як комунікативний, оскільки є виразом

комунікативного розуміння сучасної соціокультурної реальності. Розум не пов'язує себе лише з пізнавальним процесом, а «опиняється» в повсякденному спілкуванні. В. фон Гумбольдту належить ідея про існування особливого мовного світобачення [2] згідно з яким мова втілює історичну картину світу народу, оформлює її та визначає структуру діяльності. Залежність мови від мислення та зумовленість її конкретною мовою є важливою у пізнанні через «мовне світобачення» картини світу іншого народу. Поняття «картина світу» передбачає розуміння цінностей, норм, принципів і способів діяльності та мислення, які закладені у типі культури та представлені в образній формі. Картина світу проявляється у знакових та символічних системах, найважливішою з яких і є мова. Е. Кассіер на перший план висунув вивчення ролі мови у культуротворчості, де культура розумілася як символічна діяльність людини, опосередкована символікою мови [3]. Яким чином у свідомості людини активність мови як «символічної форми» конструює світ у цілісну картину світу? Проблема зв'язку мови та культури набула розвитку як теорія лінгвістичної відносності, де виходить з уявлення про те, що мова є основою картини світу, яка формується у людині, котра бачить світ так, як вона про це говорить. Кожна мова має власний спосіб уявляти реальність. Знання мов означає і знання поведінкових патернів різних культур, ментальних програм, відповідних моделей міжкультурної взаємодії та моделей освоєння чужої культури.

Історичні зміни, які потребують зміни стереотипів та адаптаційних стратегій, знаходять своє відображення у мовних реаліях. На цій підставі необхідно досліджувати мову як спосіб побудови нового соціокультурного середовища та фактор становлення особистості у просторі міжкультурної комунікацій. Соціокультурний простір передбачає сукупність видів діяльності та відносини людей, які наповнені культурними сенсами. Особливостями сучасного соціокультурного простору є активізація інтеркультурних зв'язків, інтеграція всіх сфер життя, зростання комунікацій та розвиток особливого відкритого для всіх інформаційного простору. Інтеркультурний діалог постає як визначальна компонента, а сама мова як інструмент побудови нового

культурного середовища. Поняття «мовна культура» – це вміння користуватися мовою, і передусім входження у життя через мови, прийняття нових патернів поведінки і продукування їх з допомогою мови. Сучасна мовна культура стає інтеркультурним середовищем становлення особистості. Важливою для формування особистості є адаптація до зовнішнього для індивіда світу, що ставить завдання пізнання природи цього світу, вміння відрізнити його від світу внутрішнього, визначити небезпеки, способи задоволення потреб, дозволених культурою і цивілізацією. У сучасній комунікативній парадигмі провідним способом та інструментом культурного становлення особистості є мова. Оволодіння мовою дозволяє відкривати світ культурно значущих предметів та способів дій з ними. Інтеркультурне спілкування відкриває можливість поглянути на свою культуру «збоку». Процеси глобалізації, характерні для формування сучасного соціокультурного простору, актуалізують проблему необхідності та можливості формування мультикультурного простору особистості. Найбільш успішною стратегією акультурації є інтеграція, при збереженні власної культурної ідентичності водночас з оволодінням культурою іншого етносу. У мультикультурному середовищі основною метою освіти має стати виховання міжкультурної компетентності, яка включає не лише багатомовність, а й готовність визнавати відмінності між людьми та здатність до міжкультурного розуміння та діалогу [1]. Компетентна особистість передбачає поєднання цілісної професійної підготовки та уявлень про світ з високим рівнем індивідуальної культури, до яких належать дотримання етичних норм суспільства, неідеологізоване мислення, яке допускає множинність та багатопроєктність шляхів самореалізації індивіда. Сучасна особистість має бути типовим носієм своєї національної культури, зберігаючи її, презентуючи, але й адаптовуватися до інтеркультурного середовища. Особистість не зможе бути адаптована до інтеркультурного середовища, якщо її становлення відбувається лише у власному мовному середовищі. Мовна культура – це мовна діяльність «за правилами», це вміння користуватися мовою, спілкуватися мовою певної групи

людей, осмислення себе та інших, входження у суспільне життя за допомогою мови.

Використана література:

1. Газнюк Л.М., Карпець Л.А. Мовно-культурний простір спортивної діяльності як сфера лінгвістичної праксеології /Social sciences: development prospects in countries of Europe at the beginning of the third millennium: Collective monograph. Riga : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018. P.39-57.
2. Der Brieiwechsel zwischen F. Schiller und W. v. Humboldt, hrsg. v. S. Seidel, Bd 1-2. B., 1962.
3. Truwant, Simon. Interpreting Cassirer: Critical Essays. — Cambridge University Press, 2021. 263 с.

Орленко О.М.

helen.m.orlenko@gmail.com

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних наук

Харківської державної академії фізичної культури
м. Харків, Україна

АДАПТАЦІЯ МОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У БЕЗПОСЕРЕДНІХ КУЛЬТУРНО-КОМУНІКАТИВНИХ КОНТАКТАХ

Початок ХХІ століття характеризується значним розширенням міжнародних зв'язків та посиленням мовних контактів, що здійснюються, як безпосередньо між носіями різних мов, так і за допомогою засобів масової комунікації. Все це відбувається в умовах глобального розповсюдження англійської мови - "постачальника" значного пласта лексики в інші мови світу. Запозичення лексики англо-американського походження та її структурно-семантична адаптація - закономірне явище в багатьох мовах. Лексична система із різним ступенем інтенсивності поповнюється новими мовними одиницями, які активно взаємодіють із споконвічними елементами. Сам процес запозичення відбувається в неоднакових умовах, здійснюється за різних обставин і має різні